

Гуцульщина здавна славилась народними митцями – різьбярями, ткачами, гончарами, кушнірами. Цьому сприяла багата природа мальовничого краю. В ХІХ ст. на Гуцульщині існувало три школи різьби по дереву: Яворівська, Брусторівська (Річківська) й Косівська, які мали певні відмінності й зберігали таємниці народного ремесла, що передавались від майстра учням.

Видатним митцем, що зумів дати могутній поштовх народним традиціям, став Юрій Шкрібляк (с. Яворів), з ім'ям якого пов'язаний розвиток сухої різьби по дереву. Як справедливо відзначала Р.Захарчук-Чугай, створені ним вироби здобули славу і визнання в багатьох регіонах колишньої Австро-Угорської імперії: “Його баклажки, барильця, пістолі, кріси, порохівниці, пляшки, чарки-порції”, ложки були майстерно мережені “писанням”, тобто сухим різьбленням, викладанням і жированням”[1], зокрема декорувались металевими вставочками або різнокольоровими породами деревини, часто в поєднанні з перламутром, баранячим рогом.

В.Г.Девдюк. Тарілка. 1940 р

Осередком найбільшого розвою художніх традицій стала Косівська школа різьбярів, а одним із перших професійних різьбярів Косівщини по праву вважається Василь Григорович Девдюк (1873-1951) уроженець села Старий Косів. Його батько різьбив і прикрашав предмети домашнього вжитку. Малий Василь спостерігав за роботою, а згодом і сам відчув потяг до різьби. Батько не схвалював синового захоплення, вважаючи за краще здобуття освіти, тому він віддав Василя на навчання в Коломийську гімназію. Але хлопчина остаточно вирішує стати різьбярем і йде вчитися до відомого тоді майстра Василя Шкрібляка (1856-1928), в якого декілька місяців навчається в селі Яворів Косівського району. В пошуках нових наставників потрапляє в Брустори до майстрів-мосяжників Дутчаків.

Набувши досвіду й практичних навиків у різьбі та художній обробці металу, Василь Девдюк уже в ранньому віці стає відомим майстром, 14-літнього мосяжника відзначають бронзовою медаллю й дипломом Краківської виставки. Навчання молодий умілець продовжував у Відні.

У 1905 р. В.Девдюк разом зі своїм учителем В.Шкрібляком та річківським різьбярем М.Мегединюком викладав у Вижицькій школі художньої обробки дерева й металу, де учні вивчали столярство, токарство, різьбярство й мосяжництво. В.Девдюк багато часу приділяв творчій роботі, за що його було нагороджено золотою медаллю на виставці у Стрию (1909), та в 1912 р. на виставці в Коломиї.

Після захоплення Північної Буковини Румунією В.Девдюк у 1918 р. повертається в рідний Старий Косів. З метою дальшого розвитку народного промислу у 1920 р. на власні кошти започатковує приватну школу різьбярства. Львівська фірма “Достава” допомагає йому купити столярний і токарний верстат. Курс навчання тривав три роки. В.Девдюк прагнув зробити зі своїх учнів справжніх майстрів. На фотографії 1926 р. – перший випуск школи різьбярства, основою творчості якої були слова “Най процвітає домашній українсько-гуцульський промисл”. У центрі фото в традиційному гуцульському одязі сидить Василь Григорович Девдюк, праворуч від нього – Василь Іванович Кабин, а ліворуч – Микола Петрович Тимків.

Всього з 1920 р. по 1939 р. зі школи В.Девдюка вийшло 45 майстрів народного мистецтва Косівщини. Традиції його школи зберегли й успішно продовжували В.Кабин і М.Тимків, які вважалися одними з кращих різьбярів Косівського району.

Василь Іванович Кабин (1908) пройшов великий творчий і життєвий шлях, його ім'я шановане всюди, а твори становлять гордість і славу гуцульського народного мистецтва. Біографія шанованого майстра типова для середовища гуцульських різьбярів і повчальна: працьовитий юнак глибоко вивчав таємниці сухої різьби, опанував столярство, токарство, мосяжництво, а з ними – й інші види традиційної різьби, оволодів професійними навиками ремесла і згодом виробив свою індивідуальну, неповторну художню мову, яскравий стиль різьбярського мистецтва. Як і багато інших майстрів Гуцульщини, він часто використовував у композиції кола, квадрати, трикутники, ромби, додаючи до них власні елементи, що вражають оригінальністю творчого мислення.

У 14 років батько віддав його на навчання до В.Г.Девдюка. Потім Василь залишився при вчителі ще на два роки, і з 1927 р. вже як добре підготовлений майстер мав своїх учнів.

У 1928 р. Станіславське воєводство замовило в косівських різьбярів гарнітур художніх меблів. В.Кабину було доручено виготовити письмовий стіл і крісло. Ця робота принесла йому перше визнання.

В.І Кабин. Скринька.

У 30-40-х роках Косів стає своєрідним центром народного мистецтва Гуцульщини. Вироби народних умільців здобувають визнання далеко за межами рідного краю. В 1934 р. косівські різьбярі організували коператив “Гуцульська різьба”, що об’єднував талановитих майстрів. З часом із нього утворилася артіль “Гуцульщина”. В. І. Кабин працював тут 18 років і разом з іншими різьбярами багато уваги приділяв вдосконаленню й виготовленню художніх гуцульських виробів.

У цей період багато його робіт експонуються на виставках у Варшаві, Кракові, Познані, Львові та інших містах.

У 1936 р. у Кракові була організована виставка гуцульських виробів, де поряд з роботами В. Девдюка виставлялися твори В.Кабина, за які він був відзначений грамотою.

Творчий пошук В.І.Кабина вражає широтою утилітарного діапазону – це орнаментальні тарелі, скриньки, баклаги, рахви, цукорниці, табакерки, свічки, письмове приладдя, рамки для портретів, вази, бочівки, люльки, ложки, підвісні люстри, стільці, меблеві гарнітури тощо. Свої твори декоративного й ужиткового призначення майстер декорує традиційними композиціями, будучи послідовником Василя Девдюка.

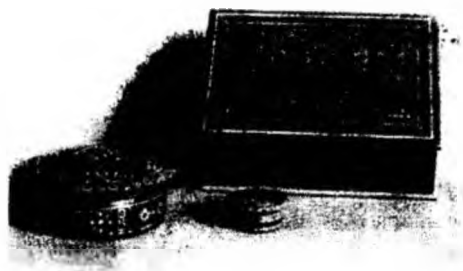
Більшість своїх робіт він оздоблював різьбою та подекуди інкрустацією. На першому плані завжди виступає різьба, а інкрустація лише підсилює її виразність. Для майстра є характерним використання у своїх творах різних накладок. Він застосовував ажурну різьбу, що надає твору легкості й святковості. Своєрідним у Василя Кабина є тонування дерева морілкою. Цей спосіб був започаткований його вчителем В.Г.Девдюком.

Василь Кабин приділяє багато уваги виготовленню художніх меблів для обладнання сучасного інтер'єра. Продовжуючи традиції В.Г.Девдюка, майстер розробляє гуцульські меблі, які декорує не тільки традиційною різьбою, але й випалюванням. Незабутнє враження справляє меблевий гарнітур, що знаходиться в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини. В ньому втілено велич людської фантазії і неабиякий мистецький хист.

Сворідним підсумком творчості майстра стала виставка в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини (1978), з нагоди 70-річчя від дня народження В.І.Кабина, де було представлено 70 кращих робіт різьбяр, позначених характерним почерком митця оригінальним стилевим вирішенням.

Всі його твори дають нащадкам право визнати їх кращими надбаннями гуцульського мистецтва, а Василя Кабина – одним із провідних народних майстрів.

До школи В.Девдюка належить творчість Миколи Петровича Тимкова. Він народився 1909 р. у сім'ї ткача в м.Косові. З дитинства в нього виявився хист до різьбярства. В 1923 р. батьки віддали хлопця на навчання до Василя Девдюка, у Старий Косів. Він став одним із найздібніших учнів майстра. У 1928 р. він відкриває свою власну майстерню в Косові. Асортимент художніх виробів цього періоду складали предмети побутового призначення та декоративні прикраси – портрети, рамки, касетки, цукорниці, дерев'яне намисто, гудзики, браслети, оздоблені гуцульською різьбою, інкрустовані бісером, перламутром, кольоровим металом.

М.П.Тимків. 1975 р

У 1929 р. вироби М.Тимкова експонувались на виставці у Косові. Майстер завжди любив експериментувати, його вабив складний творчий процес. Підтвердженням цього є портрет Т.Г.Шевченка, створений на

основі текстури різних порід деревини; нові форми художніх меблів, оздоблених традиційним гуцульським орнаментом, а також художнім випалюванням по дереву.

Його вироби, позначені легкістю, невимушеністю, оригінальністю і простотою орнаментальних ритмів, традиційністю і новаторством, експонувались у 1939 р. на виставці в м. Катовіце (Польща), у 1939 р. в м.Закопане (Польща), за що його було нагороджено дипломом.

М.Тимків працював майстром художньої обробки дерева в Косівському училищі прикладного мистецтва, згодом – очолював Івано-Франківське відділення Спілки художників України.

Творчість В.Кабина і М.Тимкова є продовженням справи В.Г.Девдюка, дороговказом на шляху утвердження стійких, глибоких художніх традицій Гуцульщини, які формують наймолодше покоління різьбярів, що особливо важливо сьогодні, коли постало питання про відродження оригінального гуцульського народного мистецтва.

1. Захарчук-Чугай Р. Родина Шкрібляків. К.: Мистецтво, 1979. – С.7.

2. Соломченко О.Г. Народні таланти Прикарпаття. – К.:Мистецтво, 1969. – С.16.

Jurij Jusypchuk

HRYHORIY DEVDYUK AND HUTSUL WOODCARVING IN THE KOSIV. AREA

This article deals the development of Hutsul wood-carving in the late 19 th – early 20 th centuries.

It describes the works by Hryhorii Devdyuk whose school produced a galaxy of talented craftsmen like Vasyl Kabyn, Mykola Tymkiv, and others. It is pointed out that the followers of H. Devdyuk promote viable traditions of Hutzul art which have a formative influence on the new generation of wood-carvers.